

Uppdaterad 09-11-26

Funktionell(are) lärmiljö

**En nulägesrapport kring bibliotekens verksamhet och
Regionbibliotek Kalmars och Länsbibliotek Sydosts roll**

Sammanställning av: Elisabeth Aquilonius och Ulf Redmo

Att skapa en funktionell(are) lärmiljö

Bakgrund

[Länsbibliotek Sydost](#) och [Regionbibliotek Kalmar](#) har med start kring årsskiftet 2008/2009 nystartat ett förändringsarbete tillsammans med folkbiblioteken i länen beträffande deras lärmiljöverksamhet. Arbetet har tagit sin utgångspunkt i enskilda biblioteks handlingsplaner, behov och placering i lokalsamhället. Utgångspunkten har varit att tydligare fokusera på den lokala förankringen för biblioteken och utveckla ett processinriktat arbetssätt för läns-och regionbiblioteken.

För att ge inspiration och stöd till biblioteksverksamhet gentemot vuxenstuderande anordnade Regionbibliotek Kalmar och Länsbibliotek Sydost två lärmiljökonferenser 2008/2009:

Att skapa en funktionell(are) lärmiljö på Växjö stadsbibliotek den 16 december 2008 (se [länk](#) för program).

Att skapa en funktionell(are) lärmiljö 2 på Regionförbundet i Kalmar den 19 mars 2009 (se [länk](#) för program).

Konferenserna riktade sig till folkbibliotekens bibliotekschefer, studiebibliotekarier och övrig intresserad personal. Även intresserad bibliotekspersonal på universitets- och högskolebibliotek, gymnasiebibliotek och sjukhusbibliotek inbjöds att delta. Projekt Lärsamverkan stödde konferensen.

Initiativ lärmiljöturné

Konferenserna utgjorde även avspark till en turné som Elisabeth Aquilonius på Regionbibliotek Kalmar (RBK) och Ulf Redmo på Länsbibliotek Sydost (LBS) påbörjade under våren 2009 för att tillsammans med bibliotekspersonal i Blekinge, Kronoberg och Kalmar län arbeta med bibliotekens lärmiljöer. Under våren 2009 anmälde tolv bibliotek intresse av att få besök under året (beträffande besöksdatum, se bilaga1).

Ett av syftet med turnén är att ge biblioteken möjlighet att utifrån sina enskilda handlingsplaner,

behov och framtidsscenarion berätta om de utvecklingsmöjligheter som personalen ser med sin lärmiljöverksamhet. Utifrån varje biblioteks inriktning erbjuder därefter RBK och LBS stöd i form av rådgivning, coachning och omvärldsbevakning i varje enskilt fall.

Det andra syftet med turnén är att fundera på nya nätverk och arbetsgrupper för att ytterligare förstärka regionernas arbete med lärmiljöutveckling. Vår förhoppning var att våra samtal och möten under turnén ska ge oss adekvata uppslag och idéer.

Utfall från lärmiljöturnén

Här följer en kort presentation av de bibliotek vi besökt samt en beskrivning av vad varje bibliotek vill fokusera på inom satsningen ”Funktionell(are) lärmiljö”. Beskrivningarna utgår från de möten vi haft i respektive kommun och är på intet sätt fullständiga beskrivningar av bibliotekens totala lärmiljöverksamhet. Vi har också identifierat ett behov av att fokusera på vissa områden, skapa nya nätverk och möjliggöra fördjupningar via länsbibliotekets och regionbibliotekets verksamhet.

Vi kommer vid vårt kommande möte i december 2009 fokusera på att tydligare formalisera perspektiven på våra träffar inom förslagsvis följande områden:

Nytta

⇒ lärande för samhällsinsats och yrkesliv – formellt lärande via bland annat Komvux och universitet/högskolor.

Nöje

⇒ lärande för personlig utveckling – informellt och ickeformellt lärande via bland annat studiecirkelar, spontana möten och andra gruppsammankomster.

Miljö

⇒ studierum, möteplatser såväl fysisk som digital miljö

Alvesta

Gymnasiet i Alvesta minskar i elevantal och har nu enbart Individuella programmet och Fordonsprogrammet kvar. Allbo Lärcenter (SFI, KY, Yrkes- och komvux) ska flytta in i gymnasiets lokaler tids nog. Före sommaren kom ett förslag om ett nytt utbildningsprogram på gymnasienivå i Alvesta, som om det genomförs är tänkt att starta sin

verksamhet hösten 2010. Eventuellt kommer Alvesta få det statliga uppdraget att bli mottagningskommun för asylsökande under 2010 eller 2011. Detta kommer att innebära en stor förändring för kommunen och en förändring för biblioteket. Biblioteket upplever att man idag har en del högskolestuderande som använder biblioteket vid lån av litteratur och som studerar på Växjö universitet. De studerande efterfrågar framförallt mer kunskap om universitetsbiblioteket i Växjö eller en specifik kontaktperson där.

Nästa steg

Inget nytt besök är inbokat. Dock finns intresse för utökad kontakt med högskolan/universitetet.

[Blekingesjukhusets bibliotek](#)

Sjukhusbiblioteket servar anställda inom landstinget och samtlig berörd vårdpersonal i länets kommuner. Man har bland annat användarundervisning i sina lokaler och bistår forskargrupper med informationsmaterial, underlag och informationssökningar. Man ingår i en organisation som landstinget kallar Kompetenscentrum. Då man inte har allmänheten som främsta målgrupp utan personal inom landstinget och kommunerna kan hela biblioteket ses som en lärandeorganisation. Det man identifierar som intressant i personalgruppen att utveckla är kunskap inom nya webbtjänster så kallad ”cloud computing” och ”webb 2.0”¹. En förhoppning är att bibliotekspersonalen därmed skulle kunna lyfta intresset och påtala behovet av denna typ av tjänster hos sin målgrupp i slutänden.

Nästa steg

Sjukhusbiblioteket vill utveckla sina kunskaper inom nya webbtjänster och därefter skapa utbildningsmoduler och stödresurser i detta för sina målgrupper.

Ansvar bibliotek: Ihop med RBK planera ett utbildningsseminarium i oktober 2009. Därefter planera för hur fortbildning kan ske inom personalgrupper och därefter hur de nya kunskaperna kan implementeras hos bibliotekets målgrupper.

Ansvar RBK/LBS: Planera och genomföra ett utbildningstillfälle/seminarium för personal på

¹ Se http://en.wikipedia.org/wiki/Cloud_computing och http://sv.wikipedia.org/wiki/Web_2.0

Kompetenscentrum. Vara coach vid kommande planeringar av undervisning/implementering i övrig verksamhet.

[Borgholm bibliotek](#)

Biblioteket har ett par studieplatser som först och främst riktar sig till studerande.

Bibliotekspersonalen upplever att lärandemiljön och biblioteket fungerar väl och har inga direkta tankar kring på vilket sätt miljön skulle kunna utvecklas i samarbete med RBK/LBS.

Gällande människor i det formella lärandet upplever bibliotekspersonalen att man har många besökare som studerar på Kalmar högskola eller på distans. Biblioteket har ett bra samarbete med SFI och övrig vuxenutbildning. Dessa studerandegrupper bjuds in till biblioteket för en introduktion. Studiedatorerna bokas mycket. Övrig teknisk utrustning som scanner, bränning, förstoringsprogram, headset och kamera visar personal vid behov hur de används. Borgholms bibliotek fjärrlånar och köper in mycket material till de studerande och har valt att ha en generös policy gällande detta. När det gäller fjärrlån så ligger biblioteket på tredjeplats i länet.

Nästa steg

Att fortsätta diskussionen med RBK/LBS om biblioteket vill ha stöd inom något särskilt område. RBK/LBS erbjuder bland annat stöd i form av omvärldsbevakning, processhandledning/ledning och projekplanering/stöd.

Ansvar bibliotek: Bibliotekspersonalen bör fundera på en eventuell satsning inom något lärandeområdet som man vill utveckla ytterligare och där RBK/LBS kan vara ett resurs.

Ansvar RBK/LBS: Avvaktar kontakt från biblioteket.

[Emmaboda bibliotek](#)

Biblioteket planerar för en utbyggnation som bland annat kommer ha fokus på lärmiljö. Första mötet gick till stor del ut på att diskutera den fysiska miljön och hur den görs flexibel, ändamålsenlig och modern. RBK/LBS visade bland annat bilder på det nya biblioteket Garaget i Malmö samt pekade på ett par andra exempel från branschen. Bibliotekschefen visade de planritningar som finns.

Biblioteket har tydliga planer och strategier för sin verksamhet. Ett medvetet och fokuserat arbete sker med inriktning på det ickeformella och informella lärandet. I närheten av biblioteket ligger ortens lärcentrum som i dagsläget fungerar som en studiemiljö för vuxenstuderande. I och med utbyggnationen av biblioteket vill biblioteket ta ett tydligare steg mot bland annat denna målgrupp men också fundera kring hur den fysiska miljön kan bli än mer attraktiv som lärmiljö i bred bemärkelse.

Vid RBK/LBS:s andra besök hos biblioteket fortsatte diskussionerna kring den nya utbyggnaden. Kulturnämnden med så väl tjänstemän som politiker samt bibliotekschefen hade varit på studiebesök i Växjö för inspiration. Arbetet hade slagit väl ut och tankar kring en än större ombyggnad hade väckts. RBK/LB överlämnade en PowerPoint-presentation med underlag för fortsatt arbete - dels med bilder och länkar från olika bibliotek och dels med tips på framgångskaraktäristiska på en god lärmiljö.

Utbyggnaden gäller också en ny förbättrad utställnings/programhall. Hallen kommer att fungera som ett komplement och förlängning av den mera slutna, i och för sig även den med flexibla lösningar, lärmiljödelen. Man tänkte utrusta hallen med ljud- och bildteknik och eftersträva flexibla lösningar för olika behov, för liten scen, liten intim lokal och ibland större föreläsningssal. Allmänheten kanske föredrar att sitta i ett öppet landskap och använda sin egen bärbara dator så "hallen" är tänkt att fungera som ett komplement till det mera slutna lärmiljödelen. Hela biblioteket är lärmiljö.

Nästa steg

Fortsatt fokus när det gäller lärmiljöutvecklingen kommer framförallt att ligga på det fysiska planet. Ombyggnationen kommer att prioriteras och diskussioner kring programinnehåll med mera är mindre väsentligt.

Ansvar Bibliotek: Fortsatt arbete med planeringen av ombyggnationen i befintliga kommunala arbetsgrupper. Inväntar eventuella beslut vad gäller Folkets Hus. Funderar på om man vill dra igång ett arbete för att få in inspiration från lokalinvánarna enligt de modeller som gjorts i Solna (se nästa stycke). Biblioteket bokar in nästa besök med RBK/LBS när det passar.

Ansvar RBK/LBS: Vi ska maila över den PowerPoint-presentation som visades på förra mötet samt kopiera valda delar ur den analys som företaget [Medborgaranalysen](#) gjord angående det nya

kulturhuset i Solna². Ta fram namn och kontaktuppgifter till arkitekten som varit inblandad i ändringen av biblioteket i Ljungby. RBK/LBS fortsätter vara samtalspartner och omvärldsbevakare vid behov.

Högsby bibliotek

Biblioteket ligger i relativt nya lokaler i centrala Högsby. Migrationsverket har ett kontor i orten och biblioteket har därmed många besökare från olika länder. Det finns ett intresse att utveckla verksamheten mot dessa människor och satsa på biblioteket som en inkluderande resurs i samhället.

RBK/LBS lyfter fram Rosengårdsbiblioteket i Malmö som ett gott exempel när det gäller utvecklandet av en modern lärmiljö. Bibliotekschefen blir intresserad som börjar fundera på ett studiebesök dit tillsammans med en grupp av kommunens nyckelpersoner rörande demokrati- och integrationsfrågor.

Nästa steg

Bibliotekspersonalen bestämmer sig för att sätta sig in mer i Rosengårdsbibliotekets verksamhet. Bibliotekschefen beslutar sig för att kontakta andra tjänstemän inom kommunen som skulle kunna vara intresserade av en sådan här satsning.

Ansvar bibliotek: Forma en lokal arbetsgrupp. Ta kontakt med Rosengårdsbiblioteket. Bjud in RBK/LBS till ett nytt möte kring planering och verksamhetsfokus.

Ansvar RBK/LBS: Inväntar inbjudan från bibliotek. Mailar kontaktuppgifter till Rosengårdsbiblioteket samt material om deras verksamhet till Högsby bibliotek. Coaching och feedback under projekt.

Kalmar bibliotek

Biblioteket har en avgränsad lärmiljö där ett stort antal datorer är placerade. Till denna plats kommer pedagoger från folkhögskolorna ett par gånger i veckan. Basgrupp ”Vuxna i lärande” ansvarar för verksamheten samt kontakten med andra vuxenutbildningsaktörer. En av bibliotekarierna är också inblandad som handledare för nätutbildningar. Biblioteket har inte den kontakt med den kommunala vuxenutbildningen som önskas däremot är kontakten förhållandevis

² Se <http://www.medborgaranalysen.se/>

bra med andra utbildningsaktörer.

När det gäller utveckling av lärmiljö är biblioteket i Kalmar bland annat intresserad av att skapa ett projekt som vänder sig till arbetslösa ungdomar då man från kommunalt håll beslutat att man ska satsa på denna grupp. Personalen för också fram tankar kring behov av att komma igång med nätbaserade kontorsprogram som inte kräver att programvaror är lokalt installerade eller i form av dyra licenser. Bland annat talade bibliotekspersonalen om att de ville lära sig Google Docs som är ett alternativ till Office-paketet, för att i sin tur kunna visa biblioteksbesökare som kanske inte har all programvara hemma. Vidare efterlyser man en diskussion hur man kopplar ihop egenföretagande och studier. En målgrupp som har en hög arbetsbelastning med behov av att vidareutbilda sig men där tiden är knapp.

Nästa steg

Basgruppen för vuxna i lärande ska arbeta fram en handlingsplan som visar den riktning arbetet mot bland annat arbetslösa ungdomar ska antas.

Ansvar biblioteket: Biblioteket gör en handlingsplan, målformulering och förankring. Biblioteket mailar en bild av var man befinner sig i arbetsprocessen samt dagordning för nästa möte till RBK/LB. Biblioteket kontaktar RBK vid intresse av kurs i Google Docs för fastställande av datum.

Ansvar RBK/LBS: Vid behov fungerar RBK/LB som bollplank i projektet. RBK/LB kommer gärna med feedback på projektet samt tar fram underlag och exempel från andra håll i Sverige. RBK anordnar kurstillfälle för intresserad personal i Google Docs efter förfrågan från biblioteket.

[Karlskrona bibliotek](#)

Karlskrona bibliotek huseras i dagsläget i relativt trångbodda lokaler i centrala Karlskrona. En ny biblioteksbyggnad är planerad inom några år, men tills dess vill man se över sin lärmiljö. Man planerar eventuellt att ställa ett utrymme i källarplan till förfogande för studerande i första hand. Detta kräver en ommöblering av bland annat tidskriftsavdelningen.

Det finns även planer att flytta två filialbibliotek till ett köpcentrum utanför staden. Detta behöver utredas närmare och en eventuell tanke är att man kunde utveckla det biblioteket som en lärmiljö – med fokus på inkludering av invandrade invånare. Man överväger om biblioteket kan vara en

mötesplats för alla, med internationell profil och med fokus på barn (0-16 år) samt barnfamiljer. Inspiration skulle i så fall tas bland annat från Rosengårdsbiblioteket i Malmö.

Nästa steg

En brukarundersökning skulle behöva göras i form av en imageundersökning (se fotnot 2 för förklaring) och eventuellt fördjupad research i närområdet om vilka behov som finns vad gäller biblioteket. Än så länge är inget formellt beslut taget på om biblioteken ska flyttas utan det inväntas under hösten.

Ansvar bibliotek: Boka in nytt möte med RBK/LB när det finns beslut på att påbörja arbetet med filialbiblioteket. Påbörja arbetet med metodval och behovsunderlag.

Ansvar RBK/LBS: Kopiera valda delar ur den analys som företaget [Medborgaranalysen](#) gjort angående det nya kulturhuset i Solna som inspiration till behovsunderlag och skicka till Karlskrona bibliotek. Coachning och feedback vad gäller behovsanalysen.

[Ljungby kommunbibliotek](#)

Biblioteket står inför en total omstrukturering av den fysiska biblioteksmiljön då man byter ut samtliga möbler. I samband med detta planeringsarbete har man också valt att se över sin interna organisationsstruktur – man bildar en matrisorganisation med olika team. Det nya biblioteket beräknar man inviga under december 2009. Biblioteket har tät kontakt med studenter och lärare på SFI och Särvox. Dessa nyttjar främst lokalerna, datorerna och lättlästutbudet. För äldre anordnar biblioteket seniorsurf. I Ljungby finns det ett [högskolecentrum](#), där det också finns [ett bibliotek](#) (CIL-biblioteket). Studiebibliotekarie från kommunbiblioteket arbetar ett par dagar i veckan på Högskolecentrumet och stödjer då främst studerande på distansutbildningar och KY-utbildningar. Biblioteket bemannas bland annat av personal från folkbiblioteket som även har handledning med studenter. HCLY planerar också för öppna föreläsningar i samarbete med Växjö universitetsbibliotek. Studiebibliotekarien Lina Holmér sköter tillsammans med annan personal på HCLY den kontakten.

Vi konstaterar att mycket av bibliotekets arbete just nu handlar om arbetet med det nya biblioteket. Däremot diskuterar vi folkbibliotekets roll som en lärande plats i bred bemärkelse och att det idag handlar om att paketera och åskådliggöra det informella och icke-formella lärandet på nya sätt. Kommunbiblioteket är bland annat igång med språkcaféer på lätt svenska.

Nästa steg

RBK/LBS kommer i december att göra ett nytt besök i Ljungby för att vidare diskutera lärmiljöutveckling. Ett troligt fokus är att vi vidare diskuterar marknadsföringsinsatser och programverksamhet för olika former av lärande.

Ansvar Bibliotek: Rundvisning i det nya biblioteket och en kort presentation om vad som hänt sedan vårt senaste studiebesök. Inför besöket skall biblioteket maila oss 1-2 områden som man ser utvecklingspotential i vad gäller biblioteket som lärandemiljö. Dessa områden ska sedan vara fokus när det gäller mötet.

Ansvar RBK/LB: Förberedelser av eventuellt arbetsunderlag inför mötet i december. Detta tar utgångspunkt i de utvecklingsområden som biblioteket själva identifierat. RBK/LB är också bollplank via telefon och mail när det gäller utvecklingsområde om behov finns.

Nybro bibliotek

Biblioteket har så väl grupparbetsplatser som tysta läsrum för de studerande i orten. Personalen fjärrlånar mycket och har en generös inköps- och fjärrlånepolicy. Nybro bibliotek gör kontinuerliga kundundersökningar där man bland annat riktar sig till studerande på biblioteket. Inspiration och underlag till dessa enkäter har delvis tagits från boken *Nyttovärdering av bibliotek*. Biblioteket anordnar bland annat strukturerade möten med SFI. Även bibliotekets lokaler används vid vissa tillfällen av externa utbildningar.

Vid RBK/LBS:s första möte genomförde biblioteket en övning enligt ”Ledstjärnemetoden”³. Det blev tydligt att man vill marknadsföra sin verksamhet gentemot den formella vuxenutbildningen Brunnen.

Bibliotekspersonalen upplever att man skulle vilja förbättra relationen till ortens vuxenutbildning. Ortens vuxenutbildning har genomgått en stor omorganisation och planerar för en flytt till lokaler i centrala Nybro. I och med detta har verksamheten inte varit speciellt mottaglig för kontaktskapande även om intresse finns.

Det andra mötet fokuserade på hur arbetet praktiskt skulle kunna rikta in sig på hur man skulle kunna arbeta med marknadsföring och hur man får reda på *vad* det är man behöver marknadsföra.

³ Ledstjärnemetoden går ut på att hitta positiva nyckelbegrepp som biblioteket vill bli förknippade med när det gäller sin lärmiljö.

Vi konstaterade att den identitetsundersökning med hjälp av ”Ledstjärnemetoden” vi gjort tidigare skulle behövas kompletteras med en imageundersökning⁴ bland personalen på vuxenutbildningen Brunnen. Kontakt har tagits med enhetschefen för Brunnen som var positiv till att öka samarbetet med biblioteket.

Nästa steg

Ytterligare ett besök från RBK/LBS bokas in efter att imageundersökningen har genomförts. Imageundersökningen genomförs på ett personalmöte på Brunnen under oktober. Därefter görs en analys av undersökningen som sedan ska ligga till grund för vilka områden biblioteket behöver profilera sig inom. Planen är att undersökningar och planering ska vara klar till februari 2010 för att öka i ett mer intensivt samarbete under vårterminen 2010. Beroende på hur det kommunala förändringsarbetet gällande vuxenutbildning fortskrider så kan tidplanen komma att skjutas på framtiden.

Ansvar Bibliotek: En första kontakt med Brunnen etableras. Under höstterminen genomförs en imageundersökning och analys av denna. Därefter påbörjas en prioritering av vilken profil som behöver förstärkas och tydliggöras gentemot Brunnen. Aktiviteter och en plan kring hur profilen ska spridas ska formuleras efter nyår.

Ansvar RBK/LBS: RBK/LBS ger feedback och ställer upp som bollplank gällande formuleringar av undersökning. Kontakt sker under hösten via mail. Coachning sker när det gäller profilanalys. Kontakt sker via telefon/mail/Adobe. Nytt möte bokas in när detta är genomfört. Fokus på mötet kommer att ligga på planering av vårens arbete.

[Olofströms bibliotek/studiecentrum](#)

Orten har ett väl utvecklat studiecentrum med samarbete med såväl Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och vägledare från kommunen. Man har en omfattande programverksamhet med föreläsningar via bl.a. telebild. Den största gruppen av studerande som biblioteket möter är de högskolestuderande. Denna grupp har tillgång till en studielokal till klockan 23 på kvällen med eget passerkort. Biblioteket efterfrågar en diskussion kring hur man använder bibliotekslokalerna i takt med tiden. Hur arbetar man i den fysiska lokalen med teknikutvecklingen på ett fruktbart sätt?

⁴ En imageundersökning fokuserar på att ta reda på hur en målgrupp uppfattar en specifik verksamhet. En identitetsundersökning utgår från hur en verksamhet vill bli uppfattad. En profil är det som en verksamhet sprider utåt.

Nästa steg

Bibliotekspersonalen berättar också om ett hälsoprojekt kring rehabilitering som ska komma igång i kommunen som biblioteket ska delta i. En ingång för biblioteket skulle kunna vara ”bibliotherapy” - en möjlig ingång för ett lärmiljöprojekt.

Ansvar bibliotek: Fundera över sin roll i kommunens rehabiliteringsprojekt och kopplingar till lärmiljön. Maila över information om projektet till RBK/LBS.

Ansvar RBK/LBS: Bollplank och coachning i projektet. Ta fram goda exempel på bibliotherapy.

Växjö stadsbibliotek

Studeum är ett samverkansprojekt mellan vuxenutbildningen och stadsbiblioteket i Växjö kommun. Pedagoger hjälper vuxna som behöver komplettera sin kompetens i främst svenska, engelska, matematik och sfi. Ett antal datorer är utrustade med specialprogram och även en dator anpassad för funktionshindrade finns tillgänglig.Handledningen är på gymnasial nivå måndag – fredag.

Studeum samarbetar med vägledarna på Centralen, som är ett samarbetsprojekt mellan Växjö kommun och Arbetsförmedlingen. Centralen lämnar information om vuxenutbildning, studiestöd, yrken och arbetsmarknad. F o m augusti 2009 finns Centralen också på stadsbiblioteket en kväll i veckan.

Samverkan med Växjö universitet sker på olika sätt. Många utbildningar ges idag på distans och stadsbiblioteket erbjuder interaktiva tjänster och vägledning av kompetent personal. Biblioteken lånar böcker av varandra och boktransporter mellan biblioteken sker varje vecka. För att studenter ska få ett bra och likartat bemötande finns ett samarbete kring det goda värdskapet. Forskare från Växjö universitet, främst från Humaniora och Ivosa föreläser för allmänhet och studenter några gånger/termin i bibliotekets samlingsal Galaxen.

Företagsinformationen är välutvecklad i Växjö och i lärmiljön får småföretag och nyföretagsetableringar ett stöd, som stärker bibliotekets roll i den lokala och regionala utvecklingen.

Arbetet med att tillgängliggöra Stiftsbiblioteket genom katalogisering och digitalisering pågår. Samlingen är värdefull för den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen och används av forskare världen över.

Nästa steg

Inget nytt besök är inbokat. Dock finns intresse för att fokusera på lärmiljöutveckling våren 2010.